

Plockepinn
Läsförståelse

LÄS & LÖS

HELENA BROSS
ANNA HANSEN

7

FACIT

Sanoma Utbildning

Postadress: Box 30091, 104 25 Stockholm

Besöksadress: Alströmergatan 12, Stockholm

Hemsida: www.sanomautbildning.se

E-post: info@sanomautbildning.se

Order/Läromedelsinformation

Telefon: 08-587 642 10

Telefax: 08-587 642 02

Redaktör: Karin Schubert

Grafisk form: Ann Sjögren/Typoform

Omslag, temastartssidor och fotoredaktion: Ann Sjögren/Typoform

Illustrationer: sidorna 5, 42, 44–48 Fritjof Fjelkestam Vastad; sidorna 10–12, 14, 18, 21, 23–24 Millis Sarri; sidorna 26–32, 34 Helena Bergendahl.

Foton: sidan 4 Leif Engberg/Scanpix; sidan 6:1 Christian Delbert/Shutterstock, 6:2 Caruntu/Shutterstock; 16:1 Mashe/Shutterstock, 16:2 Cherry-Merry/Shutterstock; sidan 19 Cappi Thompson/Shutterstock; sidan 36 Niklas Emrin/All Over Press; sidan 37 Caitlin Mirra/Shutterstock; sidan 38 Neo Edmund/Shutterstock.

Läs & Lös 7

ISBN 978-91-523-1303-9

© 2013 Helena Bross, Anna Hansen och Sanoma Utbildning AB, Stockholm

Första upplagan

Första tryckningen

Kopieringsförbud!

Detta verk är skyddat av lagen om upphovsrätt. Vid tillämpning av skolkopieringsavtalet (även kallat Bonus-avtalet) är detta verk att se som ett engångsmaterial. Engångsmaterial får enligt avtalet överhuvudtaget inte kopieras för undervisningsändamål. Kopiering för undervisningsändamål av denna bok är således helt förbjuden. Utan tillstånd av förlaget kommer kopiering utöver avtalet att innebära ett otillåtet mångfaldigande. Ett sådant intrång medför straffansvar och kommer att ge upphov till skadeståndsskyldighet enligt 53 och 54 §§ lagen om upphovsrätt.

Livonia Print, Lettland 2013

TRAFIK

cyklar

bussar

elbilar

miljövänlig

högertrafik

vägmärken

bränsle

gångväg

RITA OCH SKRIV HÄR

UPPDRAG: Läs orden. Rita ett vägmärke som du kan se på väg till skolan. Skriv vad det betyder.

Vägmärken

► Läs.

Det finns vägmärken som visar vad vi får och inte får göra i trafiken. Vägmärkena finns för att trafiken ska vara säker. Många vägmärken gäller för dem som kör bil och buss. Några gäller för dem som cyklar och går. Det är viktigt att veta vad olika vägmärken betyder. Vägmärkets form och färg visar vilken typ av vägmärke det är.

● Blå skyltar med vit kant visar vad du ska göra.

Cykla här

Gå här

Parkera här

● Trianglar med röd kant och gul botten är varningsskyltar.

Varning för vägarbete

Varning för älg

Varning för krokig väg

● Rund skylt med röd kant och gul botten är förbudsskyltar.

Förbjudet att köra
fortare än 70

Förbjudet
för gångtrafikanter

Förbjudet att cykla

► Vad betyder vägmärket? Skriv rätt siffra i rutan.

1. Varning för skidåkare
2. Varning för korsande cykelväg
3. Varning för korsning
4. Varning för barn
5. Förbjudet att göra en u-sväng
6. Förbjudet att köra lastbil
7. Förbjudet att svänga till vänster
8. Förbjudet att rida
9. Kör till höger
10. Parkera här
11. Rid här
12. Gå till vänster, cykla till höger

2

1

9

3

10

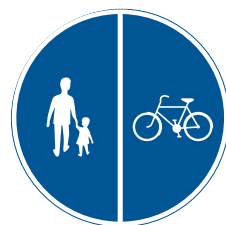
8

5

12

6

4

11

Högertrafik

► Läs.

I de flesta länder är det högertrafik. Det betyder att bilar och andra fordon kör på höger sida av vägen. I Sverige hade vi vänstertrafik fram till år 1967. Då bytte vi till högertrafik. Den 3 september klockan 5.00 på morgonen stannade all trafik. Sedan bytte alla fordon försiktigt sida.

Vid vägarna satt sexkantiga skyltar med ett stort H på, för att alla skulle komma ihåg att köra på höger sida. Poliser hjälpte till att hålla ordning på trafiken i början. Det var ovant och det hände många olyckor. I en del länder kör man fortfarande på vänster sida. England, Australien, Thailand, Indien, Sydafrika och Libyen är några länder som har vänstertrafik.

Kungsgatan i Stockholm
den 3 september år 1967.

► Svara på frågorna.

Vilket år blev det högertrafik i Sverige? 1967

Hur såg skylten ut som skulle påminna trafikanterna om att de skulle köra på höger sida? Ringa in.

Vilken gata ser du på fotografiet? Kungsgatan i Stockholm.

I vilka länder är det vänstertrafik? England, Australien, Thailand
Indien, Sydafrika och Libyen

► Kan du höger och vänster? Skriv svar.

Vem ser du till höger om hunden?

Jag ser apan.

Vem ser du till vänster om apan?

Jag ser hunden.

Vem ser du till höger om hästen?

Jag ser elefanten.

Vem ser du till vänster om elefanten?

Jag ser hästen.

Vem ser du till höger om musen?

Jag ser katten.

Vem ser du till vänster om katten?

Jag ser musen.

Miljöbilar

► Läs.

Många bilar drivs med bensin. Det är inte miljövänligt att köra bensinbilar. Bensinen blir avgaser som släpps ut i luften. Avgaserna är giftiga. Bensin tillverkar man av olja. Oljan finns djupt nere i jorden och kan ta slut.

Människor vill köra bilar som är bättre för miljön, bilar som inte släpper ut giftiga avgaser. Det finns nya bilar som tankas med, till exempel biogas och rapsolja. Biogas kan framställas från hushållssopor. Det finns bilar som drivs med el. Forskare letar efter bättre miljövänliga bränslen.

Forskare försöker uppfinna bilar som är bättre för miljön.

► **Vad betyder ordet? Dra streck till rätt förklaring.**

avgaser	●	●	gas som bildas av hushållssopor
bränsle	●	●	giftig rök från motorn
biogas	●	●	drivmedel till fordon

► **Skriv svar.**

Varför är bensin inte bra för miljön?

Bensinen blir giftiga avgaser som släpps ut i luften.

Vad kan man tanka i stället för bensin?

Man kan till exempel tanka med biogas eller rapsolja.

► **Fantisera och uppfinn en miljövänlig bil. Rita och skriv.**

Bilen är gjord av

Bilen drivs med

Avgaserna är

Finn fem fel!

► Titta på bilderna.

► Ringa in felen.

DISKO

DJ

skivor

diskokula

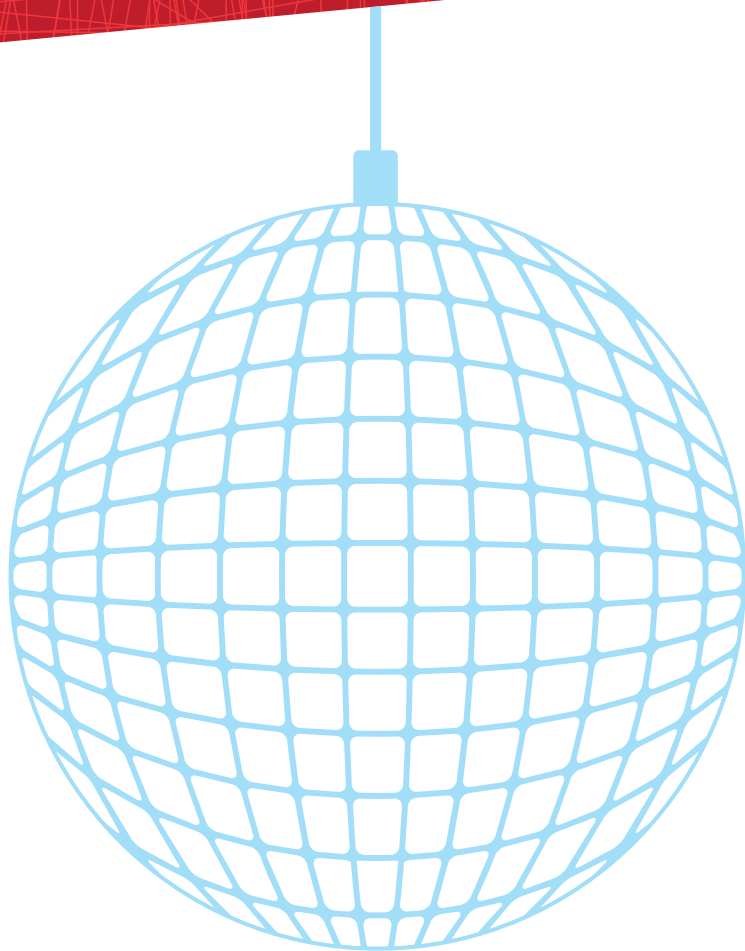
knattedisko

dansbingo

snacks

ryska posten

dansgolv

RITA HÄR

UPPDRAG: Läs orden. Måla ett fint mönster på diskokulan.

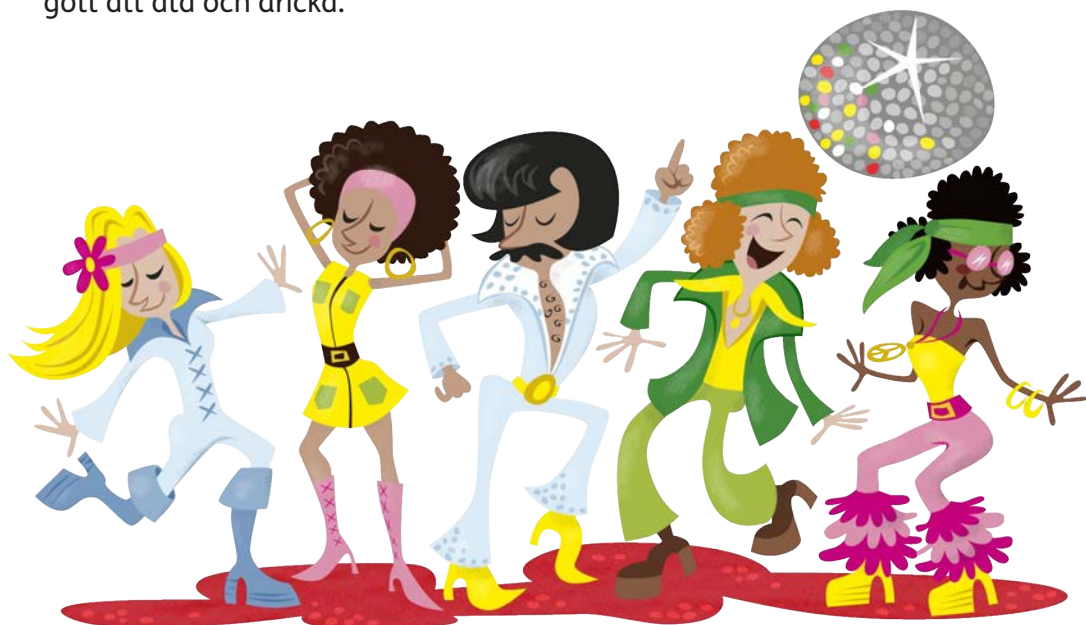
Fakta om disko

► Läs.

Ordet disc betyder skiva och diskotek betyder ungefär *ett ställe där man spelar skivor*. Ibland stavas disco med c eller med k som i disko. Det var på 70-talet som det började bli populärt att gå på disko. Det spelades en ny sorts musik som kallades för diskomusik. Du har säkert hört musik med Michael Jackson och ABBA. Deras musik spelades ofta på diskoteken. Musiken var snabbare än tidigare och man dansade var för sig utan att hålla i varandra.

På ett diskotek finns det en DJ. DJ är en förkortning av Disc Jockey. DJ:ns uppgift är att spela musik och att ordna bra stämning på dansgolvet. Det brukar finnas en diskokula med spegelglas i taket och ljus som blinkar i olika färger för att skapa en festlig känsla på dansgolvet. DJ:n står i ett DJ-bås och mixar musiken. Där har han en bra musikanläggning.

Diskon var till för ungdomar och vuxna. Barn ville också ha diskon och det började ordnas knattediskon på fritidsklubbar. I stället för kalas började många ha disko hemma med musik, dans, lekar och gott att äta och dricka.

► Läs och skriv i orden som saknas.

Diskotek blev populärt på 70-talet.

Ordet diskotek betyder ungefär ett ställe där man dansar.

Diskotek kallas med ett kortare ord för disko.

På diskoteken spelades ofta artisterna Michael Jackson
och Abba.

Takten i diskomusiken är snabb och man
dansar utan att hålla i varandra.

DJ är en förkortning av Disc Jockey.

En DJ spelar bra musik och ser till att det är en bra
stämning på dansgolvet.

I taket brukar det hänga en diskokula
med spegelglas.

På många diskon har man blinkande ljus i olika färger.

Diskon för barn brukar kallas för knattedisiko.

Disko på fritids

► Läs.

Johanna och Hedvig satt i mysrummet på fritids.

– Jag vet, vi kan ordna ett disko för hela fritids, sa Johanna.

–Ja, vad kul! Vi frågar Stina om det går, sa Hedvig.

Stina tyckte att det var en bra idé och föreslog att diskot skulle vara nästa fredag eftermiddag.

– Gör en lista på lekar, dekorationer, vad vi ska köpa och vad vi ska äta, sa Stina.

Johanna och Hedvig satte igång med planeringen. Det blev en lång lista.

● diskokula	● muggar	● vindruvor
● popcorn	● ryska posten	● assietter
● diskolampor	● dansstopp	● limbo
● chips	● läsk	● vatten
● saft	● dansbingo	● kakor
● musikspelare	● ballonger	● högtalare
● chokladbollar	● ostbågar	● serpentiner
● musik	● sanning	● glutenfria kakor
● kladdkaka	eller konka	till Sofi och Einar

► Hjälp Johanna och Hedvig att sortera allt de behöver till sitt disko. Skriv orden på rätt lista. Använd orden från sidan 12.

Dekoration

ballonger

serpentin

Dansgolv

diskokula

diskolampor

musik

musikspelare

högtalare

Lekar

ryska posten

dansbingo

dansstopp

limbo

sanning eller konka

Dricka

saft

läsk

vatten

Övrigt

muggar

assieter

Äta

popcorn

chips

chokladbollar

kakor

ostbågar

vindruvor

kladdkaka

glutenfria kakor

Diskodags

► Titta på bilden.

Kopiering av detta engångsmaterial är förbjuden enligt lag och gällande ovrät.

► **Sant eller falskt? Läs meningarna och jämför med bilden till vänster.**
Kryssa i tabellen om meningen är sann eller falsk.

	SANT	FALSKT
Fem flickor dansar.		
Bordet med snacks står till vänster i bild.		
Det finns en stor och en liten diskolampa.		
Sju flickor dansar på bordet.		
En pojke mår illa.		
En pojke pussar en flicka på kinden.		
En stor katt äter kakor från bordet.		
Drycken står till höger på ett bord.		
En pojke dansar på bordet.		
En flicka ramlar.		
En papegoja sitter på den lilla diskokulan.		
En pojke blöder näsblod.		
En pojke har råkat sätta sig på en chokladboll.		
Det är sex pojkar som dansar.		
Det finns 25 ballonger på diskot.		
Fem barn leker limbo.		

Ord ur ord

► Kasta om bokstäverna i ordet DISKOTEK. Skriv så många ord du kan med hjälp av bokstäverna.

K får du använda två gånger i samma ord eftersom det finns två K i DISKOTEK. De andra bokstäverna får bara användas en gång i varje ord.

DISKOTEK _____

STEK

KOKT

SKIKT

SKO

OST

► Gör samma sak med ordet DANSGOLV.

DANSGOLV _____

GLANS

SVÄL

SAND

Vilket roligt
disco det blev!

Ja, det var toppen!

REKORD

Guinness rekordbok

Hur länge kan du titta utan att blinka?

kontrollant

Hur länge kan du hålla andan?

rekordförsök

dokumentera

Hur länge kan du stå på ett ben?

myggbett

skolresa

Hur länge kan du balansera en bok på huvudet?

magplask

långrep

Hur länge kan du vissla?

SKRIV HÄR

UPPDRAG: Läs orden. Titta på en klocka och gör uppdragen. Skriv tiden på raderna.

Guinness rekordbok

► Läs.

Du har säkert hört talas om Guinness rekordbok. Det är en bok full av sportrekord och andra häftiga rekord.

Där kan du läsa om världens längsta man, hur många korvar någon har ätit på kort tid och vem som kan hålla andan längst.

Idén till att göra en rekordbok kom till när två engelsmän var ute och jagade fågel. De slog vad om vilken som var den snabbaste jakt-viltfågeln i Europa, ripan eller ljungpiparen.

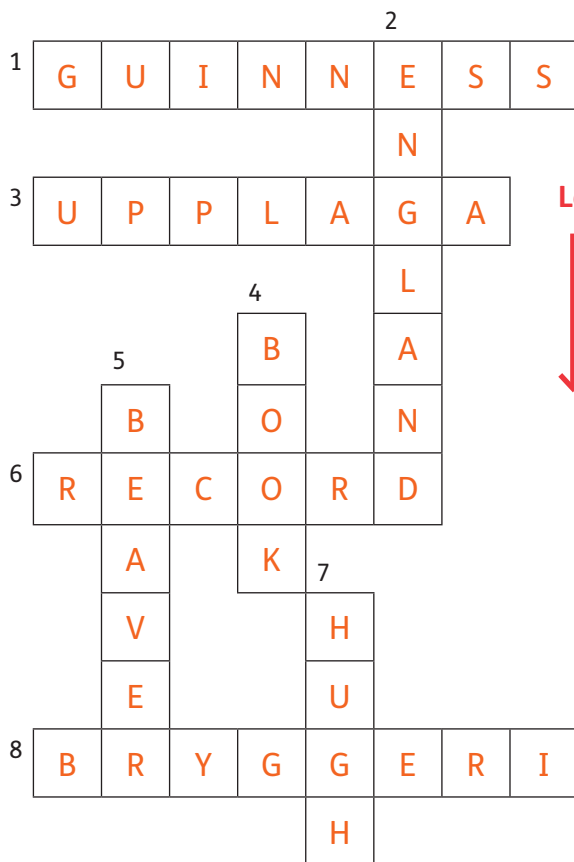
Den ena mannen, sir Hugh Beaver, började samla in olika rekord och skriva dem i en bok. Boken fick heta Guinness Book of Records eller Guinness rekordbok som vi säger på svenska. Sir Hugh Beaver var chef på ett bryggeri som hette Guinness, det var därför han ville att boken skulle heta så.

Den första boken kom ut år 1955. Sedan dess är det en av de mest sålda böckerna i världen.

Varje år kommer det ut en ny upplaga eftersom det hela tiden sätts nya rekord.

► Lös korsordet. Svaren finns i texten på sidan 18.

Lodrätt

2. Grundarens kom från ...
4. Bok på engelska ...
5. Grundarens efternamn var ...
7. Grundarens förnamn var ...

Vågrätt →

1. Grundarens arbetsplats hette ...
3. Varje år kommer det ut en ny ...
6. Rekord på engelska ...
8. Grundaren var chef på ett ...

Världens högsta snögubbe?

Hopprebsrekord

► Läs.

Anmälan

Anton och Charlie satt och bläddrade i Guinness rekordbok på fritids. Deras ögon var runda av förvåning och beundran när de läste om alla fantastiska, roliga och modiga rekord.

- Tänk om vi skulle kunna ta något rekord, sa Anton och sken upp.
- Ja, det här kanske, sa Charlie och pekade i boken.

Det var rekordet i långhopprep han pekade på. De hade tränat på hopprep både på idrotten och på rasterna. Alla i klassen var duktiga och det kändes som om de kunde hoppa hur länge som helst.

Stina, deras fritidslärare kom just förbi.

- Vi har en jättebra idé, sa Anton.
- Tänk om vi kunde ta rekord och komma med i Guinness rekordbok, sa Charlie.

Killarnas ögon lyste och de blev nästan andfådda av iver när de pratade med Stina om hopprebsrekordet.

- Jag kollar på nätet om vi kan anmäla oss, sa hon.

Anton och Charlie kände sig alldeles pirriga och sprang ut med ett långrep för att träna.

Dagen efter kom Stina och berättade att hon anmält klassen via mejl till Guinness. Det var gratis att anmäla sig men det skulle ta många veckor innan de fick veta mer. Stina berättade att man kunde få snabbare svar och till och med få en kontrollant att komma till rekordförsöket, men att det kostar ganska mycket pengar.

Det tog många veckor men till slut kom ett brev från Guinness World Records. Där stod det att deras anmälan var godkänd.

Det var många regler om hur de skulle göra. Viktigast var att de skulle samla bevis och dokumentera hoppningen. Annars räknas det inte som rekord.

► Vad hände? Skriv en text till varje bild.

Rekordförsöket

När den stora hoppdagen kom samlades klassen i idrottssalen. De var både nervösa och koncentrerade på samma gång. De hade bytt om och hade idrottskläder och gympaskor på sig. Klassen sprang runt i salen för att värma upp.

Många föräldrar var där för att heja och dokumentera försöket med kameror och filmkameror.

Ebba och Alfred utsågs till bästa vevarna. De andra ställde sig på ett långt led. Repet började vevas och klassen satte i gång att hoppa.

Det gick bra, alla var koncentrerade och hoppade lätt över repet. De var helt tysta. Det enda man hörde var Stina som räknade hoppen högt.

När de hoppat 152 hopp skrek Ebba plötsligt till och släppte repet. Det gick ett sus genom publiken. Vad hade hänt?

Ebba grät och hoppade upp och ned.

– Aj aj aj! skrek hon genom tårarna.

Hon höll fram handen som var alldeles svullen och röd.

– Det var en geting som stack mig på handen, snörvlade Ebba förtvivlat. Nu är det mitt fel att vi inte kunde ta rekord.

– Nej, men snälla Ebba, det var getingens fel. Det hade hänt vem som än vevade, sa Stina.

Alla i klassen och föräldrarna höll med och försökte trösta Ebba.

När Ebba fått is på handen hade de rekordförsöksfest. De pratade om vilket rekord de skulle försöka slå nästa gång.

– I alla fall inte rekord i getingstick, sa Ebba. För det gör jätteont!

► Vad hände? Skriv en text till varje bild.

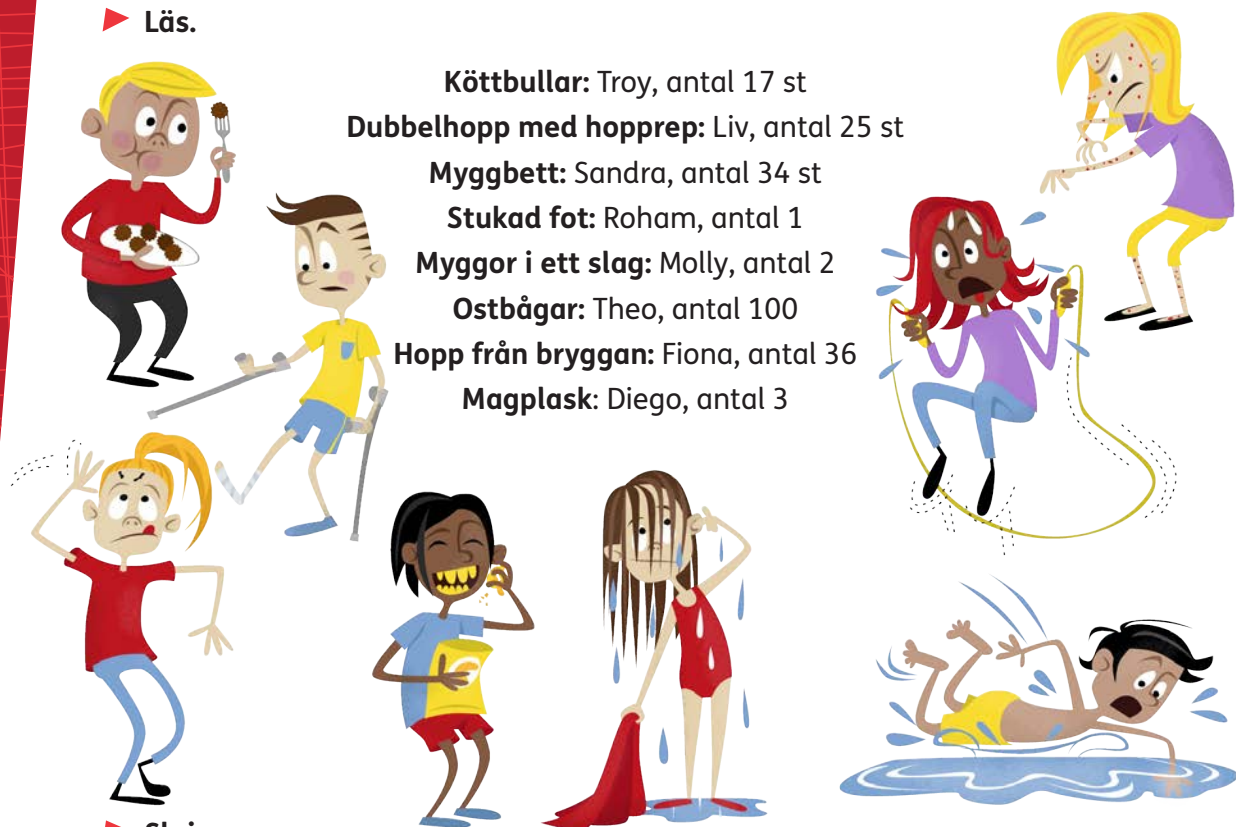

Klassrekord på skolresan

► Läs.

Köttbullar: Troy, antal 17 st
Dubbelhopp med hopprep: Liv, antal 25 st
Myggbett: Sandra, antal 34 st
Stukad fot: Roham, antal 1
Myggor i ett slag: Molly, antal 2
Ostbågar: Theo, antal 100
Hopp från bryggan: Fiona, antal 36
Magplask: Diego, antal 3

► Skriv svar.

Vem har dödat insekter? Molly

Vem är mätt? Troy

Vem kliar det på? Sandra

Vem har vatten i öronen? Fiona

Vem är svettig? Liv

Vem har ont utanpå magen? Diego

Vem har ont i foten? Roham

Vem har brandgula tänder? Theo

KLÄDER

jeans

kilt

kjol

nitar

kostym

toga

byxor

midjeoverall

RITA OCH SKRIV HÄR

UPPDRAG: Läs orden. Rita dina favoritkläder.
Beskriv varje plagg.

De första jeansen

► Läs.

På 1850-talet kom massor med människor till Kalifornien på Amerikas västkust för att leta efter guld. De hoppades på att bli rika. Guldgrävarna fick arbeta och slita. De letade efter guld bland sand och stenar på botten av floden.

En man som hette Levi Strauss åkte till Kalifornien för att tjäna pengar. Men han tänkte inte gräva efter guld. Levi var försäljare och han började leverera varor till småbutiker i hela Kalifornien. Han sålde kläder, filtar, nål och tråd, saxar, kuddar, underkläder och näsdukar. Sådant kunde guldgrävarna behöva.

Levis sålde slitstarka arbetsbyxor som blev mycket populära. Affärerna gick bra. Så småningom kunde han öppna en egen affär på en stor gata i San Francisco.

► Bilda meningar. Dra streck mellan början och slut.

Guldgrävarna kom till Kalifornien	•	•	på flodbotten.
Guldet fanns bland stenar	•	•	öppnade Levi en egen affär.
Levi Strauss kom till Kalifornien	•	•	för att sälja sina varor.
I San Francisco	•	•	för att de hoppades bli rika.

► Läs.

I staden Reno i Nevada fanns en skräddare som hette Jacob Davis. Han sydde arbetsbyxor och tyget köpte han från Levi Strauss. Det var bra tyg, men ändå hände det att byxorna gick sönder. Jacob funderade på hur han skulle kunna göra byxorna ännu starkare.

En dag såg han några män och deras hästar utanför fönstret. Blicken råkade fastna på en hästfält där sömmen var förstärkt med kopparnitar. Plötsligt fick Jacob en idé. Han skulle förstärka sömmarna med nitar.

De nya byxorna blev en succé! Men Jacob blev rädd att någon skulle stjäla hans idé. Han ville ta patent så att han fick ensamrätt på sin idé. Men det var dyrt med patent och Jacob hade inte råd med avgiften.

Då skrev Jacob ett brev till Levi Strauss. Han föreslog att de skulle bli affärspartners och börja tillverka byxor tillsammans. Levi tyckte att det var ett bra förslag. De tog tillsammans patent på byxor med nitar. Byxorna kallades för midjeoverall. I dag kallar vi dem för jeans.

► Bilda meningar. Dra streck mellan början och slut.

Jacob Davis ville göra	●	●	kallades för midjeoverall.
Han såg en hästfält	●	●	sin byxor starkare.
Jacob Davis ville ta patent	●	●	med kopparnitar.
De första jeansen	●	●	så att han fick ensamrätt på sin idé.

Kvinnor i byxor

► Läs.

Nu för tiden kan kvinnor välja om de vill klä sig i kjol eller byxor. Men förr i tiden var det ovanligt med kvinnor i byxor.

Den isländska Laxdölasagan berättar om en kvinna som hette Aud. När hon arbetade med skörden ute på fälten gick hon klädd i byxor. Det tyckte inte hennes man om. Han lät skilja sig från Aud. Men hon tog en grym hämnd. En höstnatt kom hon ridande till gården och satte hela huset i brand. Kapitlet i sagan slutar så här: Och då hade hon förvisso byxor på sig.

Förr i tiden red kvinnor på speciella damsadlar. Kvinnorna satt med båda benen på ena sidan för då kunde de rida i kjol eller klänning. Det var konstigt om kvinnor hade långbyxor på sig. Till slut började även kvinnor använda ridbyxor och då blev det lättare att rida i vanlig sadel.

På 1800-talet var många kvinnor klädda i trånga korsetter och långa tunga kjolar. En del längtade efter bekvämare kläder. En dräkt som kallades bloomers skapades i USA. Den bestod av en kjol och under den pösiga byxor som ibland snördes ihop nere vid vristerna.

När cykeln kom hjälpte den till att förändra modet. Cykeln brukade kallas för "järnhästen" och det var mer praktiskt att ha byxor när man cyklade, precis som när man red. Långa kjolar kunde fastna i kedjan.

År 1933 kom den berömda filmstjärnan Marlene Dietrich till Paris. Hon väckte mycket uppståndelse eftersom hon var klädd i långbyxor, kavaj och herrskor. Då var det mycket märkligt att en kvinna klädde sig så. Ett rykte sa att polischefen bad Marlene att lämna staden på grund av sin ovanliga klädsel.

► **Hur? Stryk under svaren på frågorna i texten.**

Hur var Aud klädd när hon tog ut sin hämnd?

Hur sitter man i en damsadel?

Hur såg dräkten bloomers ut?

Hur förändrade cykeln modet?

Hur var Marlene Dietrich klädd när hon kom till Paris?

Män i kjol

► Läs.

Vi tycker kanske att det är ovanligt att män bär kjol eller klänning. Men det finns många exempel på män i kjol.

De äldsta kläderna som hittats i Norden är från bronsåldern. De har hittats i Danmark. Dräkterna är av ylletyg och de visar att varken män eller kvinnor hade byxor på den tiden. De hade tyg som de svepte runt kroppen.

I Skottland finns det män som klär sig i **kilt**. Det går åt cirka 7 meter ylletyg för att göra en kilt. Kilten hålls ihop av ett spänne. Det finns ingen ficka på den, så männen brukar bära en väska fram på magen. Enligt traditionen ska man inte ha några underkläder under kilten.

Grekiska militärer som vaktar utanför parlamentet på Syntagmatorget i Athen är klädda i gammaldags uniformer. De har en veckad kjol som kallas **fustanella**. Förr i tiden var fustanellan en traditionell klädsel för män i Grekland och Albanien.

I det gamla romarriket gick männen klädda i ett plagg som kallades **toga**. Det var ett stort tygstycke som virades runt kroppen. Det var bara de rika som hade toga och det fanns speciellt utbildade slavar som hjälpte till med att klä männen. Den som gick omkring i toga kunde inte röra sig särskilt mycket och inte arbeta.

När det är varmt är det skönt att gå omkring i ett luftigt plagg som inte sitter åt. Både män och kvinnor i arabländerna kan bära **djellabah**.

► **Var och vad? Skriv svar.**

Var har man hittat de äldsta kläderna i Norden? I Danmark.

Var brukar männen ibland bära kilt? I Skottland.

Var kan man se män som bär fustanella? I Grekland.

Var kunde man se män i toga? I det gamla romarriket.

Vad hade man inte på sig på bronsåldern? Byxor.

Vad är en kilt? Ett slags kjol av ylletyg.

Vad är en fustanella? En veckad kjol.

Vad heter det långa plagg som både män och kvinnor i arabländerna kan bära?
Det kallas för djellabah.

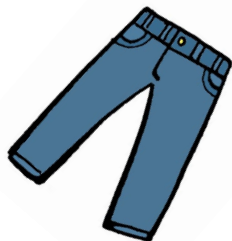
Vad ska jag klä på mig?

► Skriv vad plagget heter.

Fustanella

Jeans

Kilt

Bloomers

Djellabah

Toga

Kavaj

DET BLÅSER

vattenmassor

meteorologi

översvämning

virvel

storm

orkan

cyklon

vind

8 10 5 1 7 4 7

O	R	K	A	N	E	N
---	---	---	---	---	---	---

5 1 11 12 1 3 4

K	A	S	T	A	D	E
---	---	---	---	---	---	---

2 14 12 1 10 7 1

B	Å	T	A	R	N	A
---	---	---	---	---	---	---

13 9 9

U	P	P
---	---	---

9 14

P	Å
---	---

6 1 7 3

L	A	N	D
---	---	---	---

KOD

1=A
2=B
3=D
4=E
5=K
6=L
7=N
8=O
9=P
10=R
11=S
12=T
13=U
14=Å

SKRIV OCH RITA HÄR

UPPDRAG: Läs orden. Lös det hemliga meddelandet. Rita svaret.

Varför blåser det?

► Läs.

När det blåser är det luften som rör sig. Luften sätts i rörelse av solvärmen. Solen värmer upp land och hav. Luften över de varma områdena blir också varm och börjar stiga uppåt. Den kalla luften är tyngre än den varma och sjunker nedåt. Luften rör sig och det bildas vind.

VINDSTYRKA

Svag vind

Vinden lyfter en vimpel. På sjön syns korta, tydliga vågor.

Måttlig vind

Tunna grenar rör sig, damm och lös snö virvlar upp. På sjön går långa vågor med vita kammar.

Frisk vind

Stora grenar rör sig. På sjön går stora vågberg och skumkammar breder ut sig.

Hård vind

Vinden bryter kvistar. Det är svårt att gå mot vinden. Vågorna är höga och långa.

Storm

Vinden rycker upp stora träd med rötterna. Hus skadas. Havet är nästan vitt av skum.

Orkan

Fönster blåser in. Stora föremål flyger i luften. Båtar kastas upp på land.

► Hur starkt blåser vinden? Läs och skriv rätt vindstyrka på raden. Orden står på sidan 34.

Det hade snöat under natten och nu låg det fin pudersnö på asfalten utanför huset. Just när Sofia klev ut genom porten kom en vind och virvlade upp nysnön så att hon fick snö i ögonen.

Måttlig vind

När Yanko skulle gå hem från sin kompis hade det börjat blåsa och regna. Yanko kämpade hemåt i motvinden. Han tyckte att det var lite obehagligt och blev glad när han såg att mamma kom och mötte honom. Hon hade ett paraply med sig. Men när vinden tog i vände paraplyet på sig. En kvist från ett träd trillade ner i huvudet på Yanko. Det var skönt när de äntligen var hemma.

Hård vind

När Nora tittade ut genom fönstret såg hon att trädens grenar rörde sig i vinden. En stor trädgren nådde ända fram till fönstret. När den slog mot rutan lät det som om någon knackade på.

Frisk vind

Vinden tjöt utanför fönstret och plötsligt hördes ett brak. Det var den gamla lönnen som föll i blåsten.

Storm

Pappa hissade vimpeln i flaggstången.

– Nu ska vi se om det blåser något idag, sa han till Olle.

Vimpeln lyfte och fladdrade lite sakta i vinden.

Svag vind

Vinden hade en fruktansvärd styrka. Det stora tunga trädgårdsbordet flög i väg och krossade den stora fönster-rutan i vardagsrummet.

Orkan

Orkanen Gudrun

► Läs.

Den 8 och 9 januari år 2005 drog **orkanen** Gudrun fram över Sverige. Det blåste så kraftigt att människor **uppmånades** att hålla sig inomhus. Massor av träd föll. I en del skogar blåste nästan vartenda träd ned. Stormen fällde lika mycket **timmer** som man brukar hugga ner i Sverige under ett helt år.

Det blåste så mycket att Ölandsbron måste stängas av. I Göteborg pågick en match i en ishall, men den avbröts eftersom taket kom i gungning av blåsten. I Visby blåste taket av ett hyreshus.

Träd föll över vägar och tågspår och människor dog eller skadades av fallande träd. Tågtrafiken fick ställas in och det var svårt för **räddningstjänstens** fordon att komma fram. Det blev **strömavbrott** i stora delar av södra Sverige.

► Skriv en bildtext under fotot.

► Vad betyder orden? Dra streck mellan ord och förklaring.

orkan	●	○	avsågade grova trädstammar
uppmåna	●	○	kraftiga vindar
timmer	●	○	elen slutar att fungera
räddningstjänst	●	○	säga till
strömavbrott	●	○	de som hjälper till vid olyckor och katastrofer, till exempel brandförsvaret

Orkanen Katrina

► Läs.

I augusti år 2005 bildades en **cyklon** över **Atlanten**. Den drog in mot USA:s kust och drabbade staden **New Orleans** mycket hårt. Regnet vräkte ner, det blåste hårt och en **stormflod** välldes in över staden. Det fanns **skyddsvallar** som skulle hålla vattnet borta, men de höll inte.

Många människor dog och vägar och hus dränktes av vatten. På en del ställen var vattnet 6 meter djupt. De människor som överlevt försökte rädda sig upp på hustaken. Vattnet gjorde det svårt för hjälpen att nå fram.

► Skriv en bildtext under fotot.

► Vad betyder orden? Dra streck mellan ord och förklaring.

cyklon	●	—	○	fruktansvärt oväder
Atlanten	●	—	○	stora och kraftiga vattenmängder
New Orleans	●	—	○	murar som stoppar vattnet
stormflod	●	—	○	stad i södra USA
skyddsvall	●	—	○	världshavet mellan Amerika, Europa och Afrika

Tropiska cykloner

► Läs.

Tropiska cykloner är fruktansvärda oväder som kan ställa till mycket skada. Där cyklonen drar fram rycks träd upp med rötterna, hus jämnas med marken, regnet vräker ner och vid stränderna väller jättelika vågor in. Varje år dör människor i tropiska cykloner. Den här typen av oväder drabbar varma, tropiska trakter på jorden.

I Australien kallas cykloner för willy willy. På öarna i Stilla havet används ordet taifun och vid Atlanten kallas de för orkaner.

Nu för tiden kan meteorologer följa cyklonens utveckling på satellitbilder och se när en tropisk cyklon bildas.

Satellitbilder visar hur cykloner bildas.

Så här uppstår en tropisk cyklon:

1. Ett oväder startar till havs och flera åskväder bildas.
2. Ovädren skapar tillsammans en virvel av moln.
3. Vindarna ökar och ovädet börjar driva och röra sig.
4. Mitt i cyklonen syns ett hål i molntäcket. Det kallas ögat.

► Läs meningarna. Fyll i de ord som saknas.

Tropiska cykloner är fruktansvärda oväder.

I Australien kallas cykloner för willy willy.

Den tropiska cyclonen börjar med ett oväder till havs.

Cyklonens mitt kallas ögat.

► Rita bilder som passar till meningarna.

Träd rycks upp med rötterna.

Regn vräker ner.

Hus jämnas med marken.

Jättevågor väller in på stranden.

Hur får orkaner sina namn?

► Läs.

Förr i tiden fick cyklonerna i Karibiska havet ofta namn efter det helgon som hade namnsdag den dag då ovädret dök upp. Orkanen San Felipe kallades så för att den kom just på San Felipedagen 1876.

Nu för tiden får cykloner i Atlanten och östra Stilla Havet sina namn från en lista. Vartannat namn på listan är pojksnamn och vartannat är flicknamn. Efter sex år börjar man om på listan. De namn som används år 2012 kommer alltså tillbaka år 2018.

► Skriv en egen lista med namn till cykloner. Varannan pojke, varannan flicka. Första bokstaven står på raden.

A _____	N _____
B _____	O _____
C _____	P _____
D _____	Q _____
E _____	R _____
F _____	S _____
G _____	T _____
H _____	U _____
I _____	V _____
J _____	W _____
K _____	X _____
L _____	Y _____
M _____	

CYKELLIGAN

liga

tidning

stöld

pizzeria

skåpbil

verktyg

bilnummer

tjuvgömma

SKRIV HÄR

UPPDRAG: Läs orden. Skriv vad du tror att Cykelligan kommer att handla om.

Cykelligan

► Läs.

Den här veckan var det Adam och Aidyn som skulle ta hand om veckans nyheter i klassen. De träffades hemma hos Aidyn för att läsa tidningar och se om de kunde hitta något intressant att berätta om inför klassen.

– Titta här! Det står att vi ska få ett nytt badhus i kommunen, sa Adam. Det är en bra nyhet.

Han tog en sax och klippte ut artikeln.

– Och här står det att en hund räddade en familj då huset började brinna. Hunden vaknade av att det luktade rök och väckte hela familjen, sa Aidyn. Det kan vi också ta med!

– Men titta här, sa Adam. Här står det om cykelstöldar. Min pappa blev av med sin cykel förra helgen.

– Läs! sa Aidyn.

– På sista tiden har det varit ovanligt många cykelstöldar i stan. Varje natt har mellan 25 och 30 cyklar försvunnit. Polisen misstänker att en liga härjar, läste Adam.

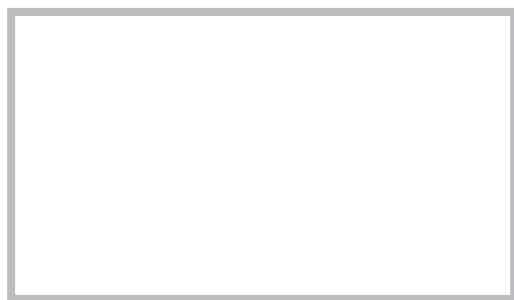
– Det är ingen rolig nyhet, men den måste vi ta med, sa Aidyn.

– Vi måste ha en sportnyhet också, sa Adam.

De letade vidare och hittade en notis om att deras favoritlag vunnit en match mot Eneby IK. De klippte ut den och la sedan alla artiklarna i ett kuvert.

► Vilka nyheter klippte Adam och Aidyn ut? Rita en bild och skriv en rubrik till varje nyhet.

► Läs.

– Aidyn, sa mamma på fredagsmorgonen. Pappa och jag har blivit bortbjudna i kväll. Jag undrar om du skulle kunna sova över hos Adam i natt. Jag har pratat med hans föräldrar.

– Vi kan väl få sova här, sa Aidyn. Adam och jag klarar oss själva. Då kan vi spela mitt nya datorspel.

Aidyns mamma såg lite tveksam ut. Hon ringde och pratade med Adams pappa. Han tyckte att det kunde vara bra för pojkarna att öva på att klara sig ensamma några timmar. Om det var något problem kunde de bara springa hem till Adam.

Så blev det bestämt att pojkarna skulle sova ensamma för första gången. Aidyns mamma gav dem pengar till pizza. När de blev hungriga skulle de bara gå ner till pizzerian på hörnet.

Adam och Aidyn var uppspelta och glada. Det skulle bli kul att vara ensamma.

– Men jag vill inte att ni är ute och springer på kvällen, sa Aidyns pappa. Det börjar bli mörkt om kvällarna. När ni ätit får ni vara inne och titta på tv.

– Vi ska spela datorspel, sa Aidyn. Var inte oroliga. Ni kan ringa hem och kolla att vi är inne.

När de sagt hej då till Aidyns mamma och pappa tog de fotbollen och gick ut. Aidyn stoppade pengarna i bakfickan.

– När vi spelat klart går vi och köper pizza direkt, sa han.

Adam tyckte att det var en bra idé. De gick ner till ängen och spelade tills de var alldeles svettiga.

– Nu börjar jag bli hungrig, sa Adam.

– Jag med, sa Aidyn.

De gick mot pizzerian.

– Vad ska vi göra av bollen? sa Adam.

– Jag lägger den i buskarna utanför porten, sa Aidyn. Vi tar med den upp sedan.

► **Vad hände? Läs och sätt meningarna i rätt ordning 1–7.**

- 2 Aidyn sa att Adam och han kunde klara sig själva.
- 7 När de gick till pizzerian gömde Aidyn bollen i buskarna.
- / Aidyns mamma berättade att hon och pappa skulle bort.
- 6 De spelade fotboll tills de var alldeles svettiga.
- 3 Aidyns mamma ringde till Adams pappa.
- 5 Adam och Aidyn tog fotbollen och gick ut.
- 4 Aidyns mamma gav dem pengar till pizza.

► Läs.

Pizzorna var väldigt goda och när de ätit slog de sig ner vid datorn och satte i gång att spela. Klockan nio ringde Aidyns pappa och frågade om allt var bra. Det var det.

De försvann in i spelet igen. Timmarna gick och de bara spelade och spelade. Plötsligt var klockan tolv och de hörde att Aidyns föräldrar kom hem. De satte sig och pratade i köket. Pojkarna skyndade att klä av sig, ta på sig pyjamasarna och krypa ner i sängarna.

Allt blev tyst i lägenheten. Aidyns föräldrar sov, men pojkarna kunde inte somna. De smög upp och satte på datorn igen.

– Vi spelar bara lite till, sa Adam. Sedan sover vi.

Vid tvåtiden smög de ut till köket för att dricka. Just som de skulle krypa ner i sängarna sa Aidyn:

– Jag glömde bollen nere i buskarna. Följer du med och hämtar den?

– Okej, sa Adam.

De tog på sig jackorna och smög ner för trapporna. Nu var det mörkt ute och svårt att upptäcka bollen. De var tvungna att kliva in i buskarna för att leta.

Plötsligt hörde de att det kom en bil.

De kikade fram ur buskarna och såg en stor skåpbil glida fram längs gatan.

Den stannade utanför porten bredvid och två män hoppade ut. Pojkarna stod alldeles stilla.

– Vad ska de göra? viskade Aidyn.

Nu såg Adam och Aidyn hur männen gick bort och tittade på cyklarna som stod utanför porten. En av dem hade ett stort verktyg.

Han böjde sig och gjorde något med en cykel. Pojkarna hörde hur det knakade till. Den andra mannen tog cykeln och lastade in den i bilen.

- Kolla! viskade Adam. De stjal cyklar!
- Det är tjuvarna vi läste om i tidningen, flämtade Aidyn.
- Vi måste ringa polisen! viskade Adam. Men först måste vi kolla bilnumret.

De smög så tyst de kunde genom buskarna för att komma närmare bilen. Aidyn fnissade till. På nummerskylten stod det CIK 639.

Sedan smög de tillbaka och öppnade porten så tyst som möjligt.

► **Vad hände? Läs och sätt meningarna i rätt ordning 1–5.**

- 2 Aidyns mamma och pappa kom hem.
- 5 När pojkarna kom ut upptäckte de en skåpbil.
- 3 Pojkarna låtsades sova.
- 1 Adam och Aidyn åt pizza och spelade dator.
- 4 Aidyn kom på att han glömt bollen.

► **Läs.**

Killarna rusade upp för trapporna och in till Aidyns föräldrar.

– Pappa! ropade Aidyn. Du måste ringa polisen! Cykeltjuvarna är här utanför.

Det tog en stund innan Aidyns pappa fattade vad som hade hänt. Men så fort han begrep rusade han upp och ringde 112. Han berättade om skåpbilen och männen och gav bilnumret till polisen.

Klockan var fyra på natten när Adam och Aidyn äntligen låg i sängen för att sova. Det snurrade i huvudet på dem efter allt som hänt under kvällen.

Morgonen därpå ringde en polis till Aidyns pappa och berättade att polisen tagit fast tjuvarna och hittat deras tjuvgömma full med cyklar.

– Jag kanske får tillbaka min cykel! sa han.

På söndagen kom det en notis i tidningen: Modiga pojkar hjälpte polisen att fånga cykeltjuvarna. Adam och Aidyn klippte ut den och tog med till skolan.

► **Vad hände? Läs och sätt meningarna i rätt ordning 1–5.**

- 4 Polisen fick bilnumret av Aidyns pappa.
- 3 Aidyns pappa hade svårt att förstå vad som hänt.
- 1 Pojkarna rusade upp för trapporna.
- 5 Polisen hittade tjuvarna och tjuvgömman som var full med cyklar.
- 2 – Pappa! ropade Aidyn. Du måste ringa polisen!